

## Stari grad Kotor

[Tradicija i nacionalno blago](#) > [Stari gradovi](#)



Kotor je najveća stara urbana cjelina u Crnoj Gori. Njegovo istorijsko jezgro širilo se na trouglastom prostoru između brda i mora, te rijeke Škurde i vrela Gurdić. Unutar moćnih gradskih bedema sačuvala je urbana matrica, uglavnom, svoj srednjovjekovni prostorni raspored sa uzanim krivudavim ulicama i brojnim gradskim trgovima i "piacetama", na kojima su glavni urbanistički akcenti crkve i palate. Oko njih su grupisane insulae sa građanskim kućama, čije su vidne fasade građene od lijepo obrađenog kamena, domaćeg ili korčulanskog, što cjelini daje skladnost i specifičan mediteranski kolorit.

Snažni gradski bedemi uokviruju istorijsko gradsko jezgro, protežući se ivicom brda Sv. Ivan do njegovog vrha, kao najistaknutije strateške tačke. Bedemi su sukcesivno rasli, paralelno sa širenjem grada. Ne zna se pouzdano kada se otpočelo sa njihovom izgradnjom. Najstariji djelovi su oni uz sjeverna vrata do rijeke Škurde, i u jugozapadnom dijelu pored mora. Njihova vertikalna struktura je kasnije, kada se počelo upotrebljavati vatreno oružje, ojačavana kosim kontraforima sa spoljne strane. Od 15. vijeka Kotor postaje pogranični grad, te se, zbog stalne opasnosti od turskih napada proširuju i ojačavaju bedemi, izgrađuju se sjeverna vrata

(1540.g.), rekonstruišu zapadna (1555.g.) i višestruko ojačavaju južna vrata uz vrelo i bastion Gurdić. Pored mora i duž rijeke Škurde, izgrađuje se više bastiona sa dominirajućom Citadelom. Na bedemima se radilo sve do 19. vijeka, posebno na njihovom gornjem dijelu. U okviru njih, na padini brda, nalazi se crkva Gospa od zdravlja, nazvana još i Gospa od počivala, koja je služila za obred vojne posade gornje tvrđave.

Najstarija arheološki evidentirana građevina unutar grada je ranohrišćanska bazilika iz 6. vijeka, pronađena ispod današnje crkve Marije Koledate. Bila je to, po svojoj prilici, katedralna crkva, što ukazuje na pretpostavku da je Kotor već tada bio značajno naselje i episkopski grad. Počrtkom 9. vijeka grad dobija svog zaštitnika - sv. Trifuna (u lokalnoj verziji - Tripun), kome se 809. godine posvećuje memorijalna crkva.

Intenzivnija urbanistička izgradnja može se pratiti tek od 12. vijeka. Tada se podiže nova velika katedrala (1166.g.), pa zatim brojne romaničke crkve - Sv. Luka (1195.g.), Marija Koledata (1221.g.), Sv. Ana (početak 13. vijeka), Sv. Pavle (1263.g.) i još neke nesačuvane crkve. Od gotičkih građevina ističe se palata Drago i ostaci preuređenih palata Buća i Bizanti, kao i brojni ostaci arhitektonske skulpture - portali, trifore, bifore i drugi reljefni ukrasi. Pored domaćih graditelja, klesara i skulptora, među kojima posebno mjesto pripada kotorskom franjevcu Vitu, graditelju manastira Dečana, u Kotoru djeluju majstori iz drugih priobalnih gradova pa i pokoji stranac.

Među zanatlijama su posebno bili zapaženi zlatari, čiji proizvodi su bili nadaleko poznati, tako da su neki od njih djelovali i u drugim državama. Među njihovim umjetničko-zanatskim tvorevinama - sakralnim, votivnim i luksuznim - koji se čuvaju u riznici katedrale i drugim crkvama, posebno mjesto pripada pozlaćenom srebrnom pali u katedrali.

Tokom 13. i 14. vijeka djeluje u Kotoru skupina slikara, u nauci poznata kao *pictores graeci*. Pisani izvori Kotorskog arhiva poimenice pominju Nikolu i Manojla početkom, a Georgija krajem 14. vijeka. Neki od tih "grčkih slikara" živopisali su katedralu i Mariju Koledatu, od čega su očuvani samo fragmenti. Malo je dospjelo do naših dana i od najvećeg kotorskog slikara - Lovra Marinova Dobričevića, kome se pripisuju freske u crkvi Sv. Ane i slika na dasci u katedrali sa Bogorodicom i Hristom, na jednoj, a Ecce homo, na drugoj strani.

U baroknom stilu podiže se više crkava (Sv. Josip, Gospa od Anđela, Sv. Duh), palata (Pima, Grubonja, Grgurina) i građanskih kuća, dok su brojni objekti, sakralni i profani, bili barokizirani. Potrebe za slikarskim i skulptorskim delima su se uglavnom zadovoljavale importom iz Venecije. U gradu deluje tek poneki domaći majstor, kao fra Deziderio Kotoranin, ili strain, poput Franćeska Kabjanke, mletačkog skulptora, koji je početkom 18. vijeka ostvario svoja najbolja djela upravo u Kotoru.

Posljednji veći građevinski zahvati unutar gradskog jezgra dogodili su se u doba austro-ugarske uprave kada je, krajem 19. i početkom 20. vijeka, izgrađeno nekoliko objekata, javnih i privatnih, u duhu secesije, a koji se ne uklapaju najsrećnije u urbano tkivo drevnog Kotora.

Zbog autentičnosti i opštih kulturno-istorijskih vrijednosti, kao vjekovna spona između Mediterana i balkanskog zaleđa, Kotor se nalazi na listi UNESCO-a kao dio svjetske prirodne i kulturne baštine.

---